

УДК 342.5:061.2-048.87(560)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-3-84-92>

Богдан ЯЦЕНКО,

*викладач кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Bohdan YATSENKO,

*Lecturer at the Department of Public Management and Administration
of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1379-5204>

shellsmasterua@gmail.com

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ОРГАНІЗАЦІЯМИ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

COOPERATION OF STATE AUTHORITIES WITH CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN THE REPUBLIC OF TURKEY

***Анотація.** У статті досліджено проблему забезпечення співпраці між органами державної влади та організаціями громадського суспільства в Турецькій Республіці. Наратив присвячено обстеженню ключових аспектів цієї взаємодії, спираючись на науковий та правовий підхід, з метою сприяння об'єктивному аналізу та розумінню цієї проблематики. У статті розглядаються ключові аспекти даної співпраці, правовий фреймворк та сучасні тенденції.*

Стаття розглядає правовий фреймворк, який регулює співпрацю між державними органами та громадськими організаціями у Туреччині. Спеціальний акцент в статті приділяється правовому регулюванню співпраці між органами державної влади та організаціями громадського суспільства в Туреччині. Аналізується чинне законодавство, його вплив на розвиток цієї співпраці та визначаються можливості для покращення правового регулювання. В дослідженні особливу увагу приділено аналізу законодавчих актів, положень та регулятив, які регламентують відносини між цими двома суб'єктами. Показано еволюцію цього правового фреймворку протягом років та виявлено ключові зміни, які відбулися в законодавстві та які вплинули на співпрацю між секторами держави та громадським суспільством.

Крім того, у статті розглядаються сучасні тенденції співпраці між органами державної влади і організаціями громадського суспільства, зокрема в контексті ролі цієї співпраці у вирішенні суспільних проблем та підтримці демократичних процесів. Сучасні тенденції співпраці в даній сфері обговорюються в контексті актуальних суспільних викликів і завдань. Важливість цієї співпраці для вирішення складних проблем, таких як соціальна інтеграція, права людини, екологічні питання і багато інших, підкреслюється з позиції наукового аналізу.

Підсумкові висновки, засновані на науковому аналізі законодавчого середовища, сприяють розумінню ефективності чинного правового регулювання та визначають можливості для подальших удосконалень. Особливу увагу приділено прозорості, гнучкості та адаптивності законодавства в контексті умов, що змінюються та вимог сучасного суспільства, що сприятиме подальшій оптимізації співпраці між державними і громадськими секторами в Туреччині на науковій та об'єктивній основі.

Ключові слова: Турецька Республіка, неурядові організації, самоврядування, державна служба, демократія, громадські організації.

Abstract. *The article analyses the issue of cooperation between public authorities and civil society organisations in the Republic of Turkey. The study examines the key aspects of this cooperation, relying on a scientific and legal approach, in order to facilitate an objective analysis and understanding of this issue. This paper outlines the key aspects of this cooperation, the legal framework and current trends.*

The article examines the legal framework governing cooperation between public authorities and civil society organisations in Turkey. The article pays special attention to the legal regulation of cooperation between public authorities and civil society organisations in Turkey. The author analyses the current legislation, its impact on the development of this cooperation and identifies opportunities for improving legal regulation. The study pays special attention to the analysis of legislative acts, provisions and regulations that govern the relations between these two entities. It shows the evolution of this legal framework over the years and identifies key changes that have taken place in the legislation and that have affected cooperation between the sectors of the state and civil society.

In addition, the article examines current trends in cooperation between public authorities and civil society organisations, in particular in the context of the role of this cooperation in solving social problems and supporting democratic processes. Current trends of cooperation in this area are discussed in the context of current social challenges and tasks. The importance of this cooperation for solving complex problems, such as social integration, human rights, environmental issues and many others, is emphasized from the point of view of scientific analysis.

Final conclusions based on a scientific analysis of the legal environment contribute to understanding the effectiveness of the current legal framework and identify opportunities for further improvements. Particular attention is paid to the transparency, flexibility and adaptability of legislation in the context of changing conditions and requirements of modern society, which will further optimize cooperation between the public and civil society sectors in Turkey on a scientific and objective basis.

Key words: Republic of Turkey, non-governmental organisations, self-government, civil service, democracy, public organisations.

Постановка проблеми. Співпраця між органами державної влади та організаціями громадського суспільства (ОГС) є ключовим аспектом, необхідним для нормального функціонування та розвитку кожної демократичної країни. Однак ця взаємодія супроводжується численними викликами та проблемами, які мають важливе значення для стабільності та демократичного розвитку країни.

Однією з основних проблем є наявність неоднозначних понять та нормативних актів, регулюючих співпрацю між органами влади та громадськими організаціями. Це може призводити до непорозумінь та конфліктів у взаємодії між сторонами. Іншим викликом є зміни в політичному середовищі Туреччини, адже вони можуть суттєво впливати на характер співпраці між державною владою та громадськими організаціями. Перехід до більш централізованої влади або зміна політичної орієнтації може обмежувати можливості громадянського суспільства впливати на ухвалення рішень. Іншою важливою складовою є фінансові ресурси, доступні організаціям громадського суспільства, адже недостатній рівень фінансування може обмежувати їх здатність до проведення ефективних проєктів та програм. Існує ще багато факторів, що можуть негативно впливати на роботу та розвиток співпраці між органами державної влади та організаціями громадського суспільства, але в даній роботі аналізується саме нормативно-правова база. Отже, аналіз нормативних актів та власне

роботи ОГС є необхідним для забезпечення ефективною та плідною співпраці між ними та органами державної влади, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток здорового демократичного суспільства.

Аналіз останніх публікацій. Серед зарубіжних дослідників громадських організацій Туреччини варто виділити таких науковців, як Baban, Claridge, Coleman, De Berry, Doyle, Dagan, що проводили більш широкий аналіз даного питання, Eslen-Ziya, Kazanoğlu, Zihnioğlu проводили свої дослідження на основі окремих питань, включаючи гендерні питання, екологію, зовнішнє фінансування та біженців (Sunata та Tosun), причому всі вони зосереджувалися саме на роботі турецьких НУО. Крім того, нові форми громадської організації, що виникли після протестів у Гезі в 2013 р. досліджували Akçalı Ramazanoğulları, Paker та ін.

Мета дослідження. Головною метою даного дослідження є систематичний аналіз та об'єктивна оцінка сучасного стану та динаміки співпраці між органами державної влади та організаціями громадського суспільства в Турецькій Республіці. Дослідження спрямоване на вивчення ключових аспектів цієї співпраці, включаючи її історичний контекст, правовий фреймворк, а також сучасні тенденції та проблеми.

Виклад основного матеріалу. ОГС в Туреччині в основному розглядаються як асоціації та фонди. Однак, існують й інші типи ОГС, які описані в турецькому законодавстві. Існує п'ять типів ОГС, які мають юридичний статус в Туреччині: асоціації, фонди, профспілкові об'єднання, кооперативи, професійні організації

Хоча ці організації вважаються ОГС, не всі з них відповідають критеріям добровільності членства або неприбутковості. Наприклад, деякі спілки створюються на підставі закону, і членство в них є обов'язковим. З іншого боку, кооперативи за своєю суттю мають на меті отримання прибутку, а членами професійних організацій є переважно організації приватного сектору. Однак, ці типи ОГС також включені до аналізу, оскільки їх прибутки не розподіляються між власниками/виконавцями цих організацій або їх членами. Ці ОГС засновані на взаємності та заохочують участь громадян. Нарешті, вони розглядаються як організації, що надають суспільні блага відповідно до закону [5].

Громадянське суспільство в Туреччині розвивається протягом останніх двох десятиліть, проте кількість ОГС та їх розмір не є на задовільному рівні у вирішенні соціальних, економічних та політичних проблем. Наприклад, кількість ОГС (включаючи всі п'ять типів) у 2018 р. становила близько 203. Дані щодо кооперативів датовані 2012 р. через відсутність оновлених даних. Крім того, дані щодо асоціацій також датовані 2017 р. через зміни у даних за 2018 р., і це пов'язано з пізнім внесенням даних відповідальною державною установою. Тим не менш, ця інформація все ще є важливою для відображення кількості ОГС в Туреччині. Враховуючи, що загальна кількість населення Туреччини становила 82 003 882 особи у 2018 р., то кількість ОГС на 100 000 осіб у Туреччині становить лише 248 у тому ж році. Більше того, більшість ОГС в основному розташовані в західній частині країни, особливо у великих провінціях, таких як Стамбул, Анкара, Ізмір, Адана та Бурса. І навпаки, найменша кількість ОГС існує в провінціях, розташованих у східній частині Туреччини, таких як Сіірт, Батман, Ширнак та Тунджелі.

У турецькому законодавстві немає єдиного правового визначення ОГС, натомість існують різні правові визначення для кожного типу ОГС. Ці ОГС підлягають нагляду з боку різних державних установ, але на практиці вони мають схожі риси, незважаючи на те, що вони відрізняються за розміром, кількістю та сферами діяльності. Розглянемо подібності та відмінності п'яти типів ОГС.

Асоціації у турецькому законодавстві розуміються як «товариства, засновані в статусі юридичної особи щонайменше сімома фізичними або юридичними особами шляхом постійного об'єднання їхніх знань і зусиль для реалізації певної спільної мети, не забороненої законами, за винятком тих, що мають на меті отримання прибутку» (Закон про

асоціації, № 5253, стаття 2, опублікований 04.11.2004 р.). Іншими словами, асоціації – це організації, які засновані на таких цінностях, як добровільне членство, неприбутковість, і можуть бути створені фізичними або юридичними особами.

Існує кілька основних законів, які сприяють існуванню об'єднань відповідно до турецького законодавства. По-перше, стаття 33 Конституції Туреччини говорить, що «кожен має право створювати об'єднання, або ставати членом об'єднання, або виходити з нього без попереднього дозволу. Ніхто не може бути примушений до вступу або перебування в асоціації...». Ці об'єднання перебувають під наглядом Міністерства внутрішніх справ РТ і Головного управління по зв'язках з громадянським суспільством РТ [4].

Закон «Про асоціації» (№ 5253), опублікований 23 листопада 2004 р., регулює «незаконні та дозволені дії, відповідальність, аудит, покарання та інші питання неприбуткових організацій щодо відкриття філій в Туреччині, крім представництв та філій асоціацій, федерацій, конфедерацій, іноземних асоціацій, штаб-квартири яких знаходяться за кордоном».

У законі «Про відносини асоціацій та фондів з державними установами та органами влади» (№ 5072), опублікованому 29 січня 2004 р. проголошено, що «метою та сферою дії цього Закону є визначення відносин асоціацій, створених для підтримки державних служб або персоналу, та фондів, створених відповідно до Цивільного кодексу Туреччини, з державними установами та органами влади...».

У Цивільному кодексі Туреччини (№ 4721), опублікованому 6 серпня 2001 р. деякі статті присвячені даній проблематиці: стаття 54 (передача активів), стаття 56 (визначення), статті 57 і 58 (право на створення об'єднання), стаття 59 (початковий етап існування юридичної особи), стаття 60 (перевірка об'єднань), статті з 61 по 100 (правила, умови, членство, звільнення, внески, органи, доходи тощо об'єднань) [4].

Закон «Про збір допомоги» (№ 2860), опублікований 25 червня 1983 р. проголошує: «Метою цього Закону є визначення осіб та організацій, які мають право збирати допомогу, цілей, для яких така допомога може збиратися, а також встановлення принципів і процедур, що застосовуються до збору, використання та перевірки допомоги» (стаття 1).

Є й Закон «Про звільнення деяких об'єднань та установ від деяких податків, усіх зборів і платежів» (№ 1606), опублікований 20 липня 1972 р. Існує також президентський указ під номером 1, опублікований 10 липня 2018 р.. Цей перший президентський указ реорганізовує президентські офіси, політичні ради та дирекції, які працюють безпосередньо під керівництвом президента, а також організацію та обов'язки міністерств. Зокрема, стаття 263 реорганізувала обов'язки та дозволи старого Департаменту асоціацій та змінила його статус на Генеральну дирекцію з питань зв'язків з громадянським суспільством [1].

У 2019 р. налічувалося 384 об'єднання, які підпадають під категорію «суспільно корисне об'єднання», і ці об'єднання мають певні привілеї з точки зору оподаткування та збору допомоги порівняно з іншими об'єднаннями. Статус та критерії їх привілеїв визначені статтею 27 Закону «Про об'єднання громадян» (№ 5253), а також статтями 48-52 Положення про об'єднання громадян (№ 25772), опублікованого 3 березня 2005 р. Наприклад, пожертви фізичних та юридичних осіб на користь суспільно корисних об'єднань можуть бути зменшені на 5%, а в регіонах з пріоритетним розвитком ця ставка становить 10%. Однак, статус «суспільно корисного об'єднання» все ще залишається дискусійним, оскільки лише 0,33% об'єднань (лише 384 з 114,251 об'єднань) мають цей статус. Цей статус також був підданий критиці у Звіті Європейської Комісії щодо прогресу Туреччини за 2014 р., в якому зазначається, що «...державне фінансування організацій громадянського суспільства не було достатньо прозорим і заснованим на правилах, оскільки звільнення від сплати податків і статус суспільно корисної організації було надано дуже обмеженій кількості ОГС Радою міністрів з використанням нечітких критеріїв» [1].

У 2009 р. в Туреччині налічувалося лише 81922 асоціації, але ця кількість зросла до 110787 асоціацій у 2017 р. та 118299 асоціацій у 2019 р. Асоціації мають найбільшу кількість у порівнянні з іншими типами ОГС. В офіційних класифікаціях асоціацій існує 20 напрямків. У 2017 р. найбільша кількість асоціацій діяла у сферах:

1. Зайнятість і консолідація (32040 об'єднань);
2. Спорт (21067 об'єднань);
3. Релігія (17123 об'єднання);
4. Освіта (5607 об'єднань);
5. Культура та мистецтво (5065 об'єднань);
6. Гуманітарна допомога (4958 об'єднань).

Ці асоціації мають найбільшу кількість членів у порівнянні з організаціями, що працюють в інших сферах, таких як люди з обмеженими можливостями, права людини, люди похилого віку та молодь, навколишнє середовище та права тварин.

Більша кількість ОГС та їх членів була зосереджена в провінціях Стамбул, Анкара та Ізмір. З іншого боку, провінції Байбурт, Ардахан, Тунджелі, Сірт та Ширнак мають найменшу кількість асоціацій та членів. Дані Головного управління зі зв'язків з громадянським суспільством ТР показують, що 35% асоціацій знаходяться в Мармуровому регіоні, тоді як 18% асоціацій географічно знаходяться в регіоні Центральної Анатолії. Загальна кількість асоціацій у цих двох регіонах перевищує загальну кількість асоціацій в інших п'яти географічних регіонах. Крім того, відсоток жінок-членів об'єднань від загальної кількості населення Туреччини становить лише близько 2,85% (2304016 осіб), тоді як для чоловіків-членів об'єднань цей відсоток становить близько 10,86% (8775522 особи).

Щодо фондів, то їх коріння у Туреччині походить зі спадщини Великої імперії Сельджуків та Османської імперії завдяки їх унікальній культурі та історії вакфів. Цінність філантропії є основним джерелом фондів, оскільки філантропія відіграла важливу роль у передачі та розподілі багатства від багатих до бідних людей в історії Туреччини. Сьогодні існують різні типи фондів: Фонди немусульманських громад (Cemaat), Фонди приєднаних (Mülhak), Фонди ремісників (Esnaf), а також Фонди мазбутів (Mazbut), Іноземні фонди (Yabancı) та Нові фонди (Yeni) [2].

У турецькому законодавстві під фондами розуміються «об'єднані, приєднані, немусульманські громадські та ремісничі фонди, а також нові фонди» (Закон про фонди, № 5737, стаття 3). Ці фонди знаходяться під наглядом Генерального директорату фондів Турецької Республіки. Існує п'ять типів фондів, які визначені в тій же статті Закону про фонди (№ 5737), опублікованого 27 лютого 2008 р.

До об'єднаних фондів відносяться «ті, які повинні управлятися і представлятися Генеральною дирекцією відповідно до цього Закону, а також ті, які були засновані до дати набрання чинності скасованим Цивільним законом Туреччини (№ 743) і управляються Генеральною дирекцією фондів відповідно до Закону про фонди (№ 2762)».

Додані фонди – це ті фонди, які були створені до дати набрання чинності скасованим Цивільним законом Туреччини (№ 743), управління якими передається нащадкам засновника-грантодавця.

Немусульманські громадські фонди – це фонди, які належать до немусульманських громад Туреччини, члени яких є громадянами Турецької Республіки і які наділені статусом юридичної особи відповідно до Закону про фонди (№ 2762), незалежно від того, чи є у них статут чи ні.

Ремісничі фонди – це фонди, які були створені до набрання чинності Законом про фонди (№ 2762) і які управляються Радою директорів, обраною ремісниками.

Під новими фондами маються на увазі фонди, створені відповідно до скасованого Цивільного закону Туреччини (№ 743) та чинного Цивільного закону Туреччини (№ 4721).

Подібно до асоціацій, які мають статус «суспільно корисного об'єднання», фонди також мають статус «звільнення від сплати податків» відповідно до статті 50 Положення про фонди (№ 27010), опублікованого 27 вересня 2008 р. У цій статті зазначено наступне: «Фонди з валовим річним доходом, що перевищує суму, встановлену в статті 177 Закону про податковий порядок № 213 від 04.01.1961 р. і визначену Міністерством фінансів щороку, а також фонди зі звільненням від сплати податків, підприємства, участі, філії або представництва, повинні вести бухгалтерський облік за балансовим методом».

Крім того, статтею 20 Закону про внесення змін до деяких законів та звільнення від оподаткування благодійних фондів (№ 4962) також передбачено, що: «Фонди, які створені для надання послуг, пов'язаних з питаннями, що відносяться до сфери загального, додаткового та спеціального бюджетного управління, принаймні дві третини доходів яких складають податки, можуть бути звільнені від сплати податку за рішенням Ради Міністрів за поданням Міністерства фінансів». Існує декілька основних сфер діяльності фондів, які мають право на звільнення від оподаткування відповідно до Закону № 4962, а саме: охорона здоров'я, соціальний захист, освіта, наукові дослідження та розробки, культура, охорона навколишнього середовища та лісонасадження. Також необхідно, щоб фонди здійснювали свою діяльність прозоро і зменшували обов'язки державних установ. Шагін і Ерсен стверджують, що ці сфери дуже обмежені, оскільки існує багато критично важливих сфер, які на міжнародному рівні визнані сферами «суспільної користі»: запобігання дискримінаційним діям за ознаками раси, етнічного походження, релігії або закону; підтримка аматорського спорту та спортсменів; допомога біженцям; громадянські права або права людини; захист прав споживачів; демократія.

Тому, можливо, було б корисно збільшити кількість ОГС, які мають «суспільну користь» або «звільнення від оподаткування» з метою підвищення їх фінансової спроможності, а також співпраці між ОГС та державою. Географічна пропорція фондів у розрізі семи регіонів виглядає наступним чином: 40% в Мармуровому регіоні, 25% в Центральній Анатолії, 10% в Егейському регіоні, 9% в Чорноморському регіоні, 7% в Середземноморському регіоні, 5% в регіоні Східної Анатолії та 4% в регіоні Південно-Східної Анатолії. Загальна кількість фондів становить 5547, причому найбільшу кількість мають нові фонди, а найменшу – іноземні фонди. Найбільше фондів знаходиться в Стамбулі (1877 фондів), Анкарі (826 фондів), Ізмірі (248 фондів) та Коньї (168 фондів). З іншого боку, найменшу кількість фондів мають провінції Ширнак (8 фондів), Бартин (8 фондів), Хаккарі (6 фондів) та Ігдир (5 фондів).

Важливо враховувати, що найбільше нових фондів – 5158, а найменше іноземних – лише 21. Тому необхідно брати середнє значення загальних активів для кожного типу фондів, оскільки кількість цих фондів також різна. Було виявлено, що середній показник загальних активів для фондів немусульманських громад (167 фондів у 2017 р.) становить близько 15397363,00 турецьких лір, тоді як для приєднаних фондів (260 фондів у 2017 р.) ця сума становить 5465672,00 турецьких лір, для іноземних фондів (21 фонд у 2017 р.) – 41832,00 турецьких лір, а для нових фондів (5099 фондів у 2017 р.) – 12786232,00 турецьких лір. У цьому підрахунку сума середніх загальних активів на один фонд у групі «Нові фонди» є нижчою, ніж сума середніх загальних активів на один фонд у групі «Фонди немусульманських громад» [3].

Нові фонди мають найбільшу кількість волонтерів та оплачуваних працівників у період з 2014 р. по 2017 р. порівняно з іншими типами фондів. Однак не спостерігалось значного збільшення кількості волонтерів та оплачуваних працівників у всіх типах фондів у період з 2014 по 2017 р. Наприклад, загальна кількість оплачуваних працівників в усіх типах фондів дещо зросла з 18481 працівника у 2014 р. до 18 907 працівників у 2017 р. Аналогічно, кількість добровільних працівників постійно залишалася на рівні близько 1,02 млн. працівників у період з 2014 по 2017 р. Було відмічено, що 1,8% від загальної кількості

працівників (близько 1,04 млн. добровільних та оплачуваних працівників) є оплачуваними працівниками (18907 працівників), а решта працівників є добровільними працівниками (близько 1,02 млн. працівників). Щодо профспілок, то у Туреччині їх існує три типи: профспілки працівників, профспілки роботодавців та профспілки державних службовців. Ці профспілки організовані на основі свободи об'єднання і захищають спільні економічні, соціальні та професійні права і пільги працівників, державних службовців та роботодавців у приватному та державному секторах. Члени цих профспілок можуть захищати свої інтереси колективно шляхом укладання колективних договорів з іншими зацікавленими сторонами (наприклад, соціальними партнерами та урядом). Діяльність профспілок була обмежена протягом 1980-х рр.

На сьогоднішній день, насамперед, профспілки робітників є дуже впливовими після об'єднання профспілок різних ідеологій у федерації або конфедерації, оскільки така ситуація посилила співробітництво та сумісні дії. Ці профспілки перебувають під наглядом Міністерства сім'ї, праці та соціальних служб. У турецькому законодавстві під профспілкою розуміється «будь-яка установа зі штучною правосуб'єктністю, створена державними службовцями для захисту і поліпшення їхніх спільних економічних, соціальних і професійних прав і пільг» (Закон про профспілки державних службовців і колективні договори № 4688, опублікований 12 липня 2001 р.). Існують такі основні законодавчі акти, які сприяють діяльності профспілок відповідно до турецького законодавства.

Закон «Про професійні спілки та колективні договори державних службовців» (№ 4688) опублікований 7 грудня. Метою цього Закону є: «...визначити порядок створення, органи, повноваження та діяльність професійних спілок та конфедерацій, утворених для захисту та поліпшення спільних економічних, соціальних і трудових прав та інтересів публічних службовців, а також встановити принципи та процедури, пов'язані з укладенням колективних договорів» (№ 4688, стаття 1).

Існує кілька основних поправочних текстів, які змінили деякі статті Закону № 4688:

14 квітня 2016 р. Закон № 6704 про надання пенсій нужденним, слабким і безпорадним турецьким громадянам 65 років і старше та внесення змін до деяких законів і декретів: Цей текст додає новий пункт до статті 19 Закону № 4688. 4 квітня 2012 р. Закон № 6789 про внесення змін до Закону № 4688 від 25 червня 2001 р. «Про професійні спілки державних службовців». Цим документом змінено назву Закону № 4688 з «Закону про профспілки державних службовців та колективні переговори» на «Закон про профспілки державних службовців та колективні переговори». Крім того, він включає деякі інші зміни, такі як дозвіл на членство в профспілках під час випробувального терміну, скасування дворічного строку для створення профспілки та спрощення статутів профспілок і конфедерацій. 27 березня 2010 р. Наказ Міністерства праці та соціального захисту населення: цим документом внесено зміни до доданого переліку нормативно-правових актів щодо визначення компетентних галузевих служб для установ та закладів, на які поширюється дія Закону України «Про професійні спілки державних службовців» (Закон № 4688). 16 липня 2004 р. Закон № 5192: цей текст включає основні зміни щодо членства в профспілках, такі як членські внески, витрати на відрядження членів профспілки та вихід з профспілки. Закон «Про професійні спілки та колективні договори і угоди» (№ 6356), опублікований 18 жовтня: метою цього Закону є: «...встановлення принципів і порядку створення, управління, функціонування, аудиту, діяльності та організації об'єднань профспілок і конфедерацій працівників і роботодавців, укладення колективних договорів і угод з метою взаємного визначення працівниками і роботодавцями економічних, соціальних і трудових умов праці, вирішення спорів мирними засобами, а також проведення страйків і локаутів» (Закон № 6356, стаття 1).

Кооперативи самі по собі не мають економічної цінності, оскільки вони зазвичай забезпечують соціальну цінність. Однак після того, як вони об'єднують дрібних виробників,

вони постачають значну кількість продукції на ринок. Кооперативи відіграють важливу роль у створенні робочих місць та джерел доходу, особливо в регіонах, що розвиваються. Існує три групи кооперативів, які знаходяться під контролем трьох міністерств: Міністерство торгівлі, Міністерство сільського та лісового господарства і Міністерство навколишнього середовища та урбанізації. Існує кілька основних законів, які сприяють присутності кооперативів у Туреччині. Закон «Про кооперативи» (№ 1163), опублікований 24 квітня 1969 р., до якого були внесені зміни новим Законом «Про кооперативи» (№ 3476), опублікованим 6 жовтня 1988 р. Закон «Про кооперативи» (№ 1163) визначає порядок створення та ліквідації кооперативів, вимоги до членства, права та обов'язки членів, рахунки та органи кооперативів, а також принципи діяльності кооперативів.

Закон визначає, що кооператив – це «орган зі змінним складом членів, змінним капіталом та правосуб'єктністю, який створюється фізичними та публічними юридичними особами та приватними адміністраціями, муніципалітетами, селами, товариствами та асоціаціями з метою забезпечення та підтримки певних економічних інтересів і, зокрема, потреб своїх членів у професійному житті та рівні життя шляхом взаємодопомоги, солідарності та служіння один одному в якості довірених осіб» (Закон № 1163, ст. 1). Закон «Про сільськогосподарські збутові кооперативи та спілки» (№ 4572), опублікований 16 червня 2000 р., був виданий спеціально для сільськогосподарських збутових кооперативів та спілок, щоб зробити ці організації більш впливовими, автономними та фінансово незалежними. Закон «Про сільськогосподарські кредитні кооперативи та спілки» (№ 1581), опублікований 28 квітня 1972 р. містить конкретні положення щодо створення та функціонування сільськогосподарських кредитних кооперативів та спілок. Наприклад, закон регулює створення та ліквідацію цих кооперативів, метою яких є отримання економічної вигоди та взаємодопомога виробників.

Професійні організації при Союзі палат і товарних бірж Туреччини також розглядаються як торгові організації або професійні організації, які об'єднують членів різних професій під своєю егідою. Вони сприяють професійній діяльності з метою задоволення спільних інтересів своїх членів. Ці ОГС об'єднані в рамках Союзу палат і товарних бірж Туреччини (ТОВВ), який отримує свій правовий статус відповідно до статті 135 Конституції Туреччини: «Професійні організації, що мають ознаки публічних установ, та їх вищі органи є публічними корпоративними утвореннями, створеними відповідно до закону з метою задоволення спільних потреб членів певної професії, сприяння їх професійній діяльності, забезпечення розвитку професії відповідно до спільних інтересів, дотримання професійної дисципліни та етики з метою забезпечення доброчесності та довіри у відносинах між своїми членами та з громадськістю; їх органи обираються їх членами шляхом таємного голосування в порядку, встановленому законом, та під судовим наглядом». У турецькому законодавстві є кілька основних законів, які забезпечують присутність професійних організацій в рамках ТОВВ.

Закон «Про Союз палат і товарних бірж Туреччини та палат і товарних бірж» (№ 5174), опублікований 1 червня 2004 р. спрямований на «регулювання принципів створення та діяльності торгово-промислових палат, торговельних палат, промислових палат, палат морської торгівлі, товарних бірж та Союзу палат і товарних бірж Туреччини» (Закон № 5174, стаття 1). З іншого боку, цей Закон (№ 5174) замінив попередній Закон «Про товарні палати, товарні біржі та біржові союзи» (№ 5590). Стаття 3 Закону (№ 5174) визначає наступні поняття:

– Палата: Торгово-промислова палата, торговельна палата, промислова палата, морська торговельна палата;

– Товарна біржа: такі біржі, що мають сертифіковане звання товарної біржі, та спеціалізовані товарні біржі;

– Спілка: Союз палат і товарних бірж Туреччини;

– Персонал: Співробітники палати, товарної біржі та Союзу.

Висновки. Оптимізація системи надання різноманітних послуг можлива за умови впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання вже існуючих ресурсів і потенціалу НУО. Першочерговою задачею перед суспільством стоїть завдання досягти балансу повноважень між державою, що володіє ресурсами і суб'єктами, які мають знання та ідеї для розв'язання соціальних проблем у громаді. Держава повинна навчитися делегувати повноваження недержавному сектору, налагодити механізми підтримки громадських ініціатив на місцевому рівні. Вирішальним у побудові відносин між державою та незалежними недержавними організаціями в соціальній сфері має стати принцип вторинності державних послуг щодо громадських (на рівні громади). Тому, можна вважати, що основна роль неурядових організацій полягає у встановленні ефективної взаємодії між органами державної влади і суспільством, шляхом участі у виробленні і прийнятті управлінських рішень та їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Doyle Jessica L. State control of civil society organizations: the case of Turkey. *Democratization*. 2017. 24 (2). Pp. 244–264.
2. Easton-Calabria E., Wood J. Bridging, Bonding, and Linking? Syrian Refugee-led Organisations and Integration in Berlin. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2020. № 47 (19). Pp. 4308–4326.
3. Funds for NGO`s. URL: <https://www.fundsforngos.org> (дата звернення: 12.09.2022).
4. Geçici Koruma. Directorate General of Migration Management. 2021. URL: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (дата звернення: 12.09.2022).
5. Heper M., Yildirim S. Revisiting Civil Society in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*. 2011. № 11 (1). Pp. 1–18.
6. Onder Murat, Ayhan Emrah. Financial Vulnerability of NGOs in Turkey. *The Case of Youth NGOs in South-East Anatolia and Mediterranean Regions*. 2008. № 2. Pp. 1040–1051.
7. Search for Laws, Regulations in Turkey. URL: <http://www.lawsturkey.com/> (дата звернення: 12.09.2022).

REFERENCES

1. Doyle, Jessica L. (2017). State control of civil society organizations: the case of Turkey. *Democratization*, 24 (2), 244–264 [in English].
2. Easton-Calabria, E., & Wood, J. (2020). Bridging, Bonding, and Linking? Syrian Refugee-led Organisations and Integration in Berlin. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47 (19), 4308–4326 [in English].
3. Funds for NGO`s. Retrieved from <https://www.fundsforngos.org> [in English].
4. Geçici, Koruma (2021). Directorate General of Migration Management. Retrieved from <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> [in English].
5. Heper, M., & Yildirim, S. (2011). Revisiting Civil Society in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*, 11 (1), 1–18 [in English].
6. Onder, Murat & Ayhan, Emrah (2018). Financial Vulnerability of NGOs in Turkey. *The Case of Youth NGOs in South-East Anatolia and Mediterranean Regions*, 2, 1040–1051 [in English].
7. Search for Laws, Regulations in Turkey. Retrieved from <http://www.lawsturkey.com/> [in English].

*Подано до редакції 26.04.2023 р.
Прийнято до друку 1.06.2023 р.*